

Straža pri ovcah.

Bilo je meseca septembra. Ovčar, Miha po imenu, že priletel, neoženjen mož, prišel je skozi grmovje, ko se je jelo mračiti, na zeleno plan, kjer je stala blizu košatega bukovega drevesa mala koliba. Ne daleč od nje pa je bila lesena ograda, kamor se je živina čez noč zapirala. Ta ograda je bila iz več delov sestavljena, in prestavljal jo je pastir vsak dan na drug prostor, da je tako pognojil vsak večer nekoliko in sčasom več rovta, kjer je zapiral. Blizu ograde je stala iz nekoliko desek zbita postelja, ki se je dala prenesti. Nekoliko slame je bilo v tem ležišču, ki je bilo od vseh strani zapazeno in tudi od zgoraj pokrito, da ni dež močil človeka, ki je prenočeval tukaj pod milim nebom in stražil ovce, da se jim ni primerila kaka nezgoda po noči. Le ena sama deska na strani se je odpahnola in zopet zapahnola, ako je bilo treba v ležišče zlezti.

Miha je zakuril v kolibi, da se je kmalu pokadil dim izpod njene strehe. Potem je vzel leseno posodo in šel k studencu po vode, imel je precej daleč. Ko je prišel nazaj na rovt, čul se je že zvonec blizu in vedno bližje. Kmalu so se prikazale ovce iz grmovja in priletele so tropič za tropičem na plan. Za njimi pa je prišel jako ponosno velik ovčarski pes. Z repom je pomajal, ko ga je Miha nagovoril rekóč: „Ali si jih prignal, Beržon?“ kakor da bi hotel odgovoriti na ovčarjevo vprašanje. Stemnilo se je in ovce so šle ena za drugo v ogrado, Beržon pa je pomagal ovčarju, ki je spravljal žival. Pred kolibo je ležalo leseno korito. Tu notri je dal ovčar Beržonu večerjo, ki je naglo spravil pod streho, kar je bilo zá-nj pripravljenega, potem pa je šel k ograji in se vlegel pred njo blizu ovčarjevega ležišča. Položil je glavo na prednje noge in ležal mirno. Tudi ovce so polegale. Ovčar je še nekaj rezal v kolibi. Na enkrat vzdigne Beržon glavo in skoči po konci ter zalaja, da se je razlegalo daleč okrog.

„Pa ne da bi,“ govori Miha sam s sabo v kolibi, „pa ne da bi se kaj priplazilo. Kaj imaš Beržon?“ Pes je zalajal še nekterekrti, potem pa skočil dol proti zavori, kjer pripelje pot na rovt, in je utihol. Ovce pa so skočile kvišku in se zagnale tako na stran, da je ograja zapokala.

„Nič hudega, Miha! nič hudega,“ se oglasi nekdo, ki je prišel z vrečo na rami skozi zavoro. Bil je Tone, ki je prinesel ovčarju moke, kruha, soli in kar je še drugega potreboval. Tone je bil domač hlapec in je prišel še le zdaj od doma, kajti zaradi mnovega dela se ni mogel prej odtrgati.

Beržon, ki ga je dobro poznal, utihol je precej, ko je prišel blizu njega, in spel se je na-nj ter skakal okrog njega ves vesel, da ga zopet vidi čez dolgo časa.

„Kako pa, kako? Miha!“ začne hlapec odloživši breme na klop v kolibi; „slišim, da vam zopet medved nagaja. Pravili so, da bi jih bil nekterim ovčarjem nekaj pometal in poklal.“

„Mojih se do zdaj še ni lotil, tudi se ga ne bojim posebno, da le nobena od tropa ne odleti; bati se mi ni, da bi kaj pograbil.“

„Imaš dobrega psa; je-li?“

„To je, na Beržona se smem zanesti. Vidiš, je že zopet pri ovcah; kakor bi vedel, da niso prav varne, tako jih varuje in čuje. Ne zmaja se veja v hosti, da bi je ne slišal po noči. Kolikokrat trdo spim, ko me prebudi, ako zapazi kar si bodi in skoči po konci ter zareži, kakor bi hotel kar raztrgati, kar ima priti. Ravno tako pazljiv je po dnevu, ne pusti tropa kar za trenotek ne.“

„Kaj bi neki bilo, ko bi se tako-le po noči vendar priplazil medved od kod?“

„Medved?“

„Ne pustila bi mu ne z lepa, da bi nama odnesel kako žival. Razgnal bi nama jih, ker so ovce jako boječe, skočile bi in se zagnale tako v ogrado, da bi jo podrle, potem pa bi se znalo primeriti, da bi se ktera kam zatekla in bi mu prišla tako v kremplje. A še tako težko, ker bi mu pes ne dal mirú, dokler bi ga ne odgnal. Sicer pa se ni bati, da bi prišel, le kedar je oblačno, ali ko bi bila megla, tedaj bi bilo več nevarnosti.“

„Tedaj misliš, da bi se ga Beržon ne bal?“

„Kaj še! Ni dolgo tega, kar ga je gonil, dobro vém, da ga je gonil, čeravno medveda nisem videl.“

„Kje?“

„Tam gore pod Velikim plazom, kjer se smrečje in gost les začinja. Ovce so bile raztresene tam po grmovji, jaz sem bil precej daleč od njih, šel sem ravno vodo pit dol proti Zmrzleku. Kar se zaženejo ovce in prileti ves trop, kakor bi jih bil iz puške izstrelil dol proti meni, in obsule so me, da sem mislil: okrog me bodo podrle. Pes pa je zalajal in šlo je tja po gošči in noter v smrečje tja prek roba. Hav, hav, le po redko je bilo slišati in vedno dalje, vedno višje. Trpelo je dolgo, še gore pod vrhom sem ga slišal, se vé videti nisem mogel, kar je gnal, ker je gošča vse zakrila. Tudi psa nisem videl. Slišal sem ga še, predno je šel čez hrib. Še le proti večeru je prišel nazaj, in to je bilo popoldne, ko je vzdignol zver. Da ni bilo drugega kot medved, poznal sem po glasu pesjem, ker tako počasi in tako silno ne laja nad nobeno drugo živalijo, kar jih poznam, kakor za medvedom.“

„Malo sitno bi pa le bilo, ko bi vaju tako po noči obiskal.“

„Zvečer vselej trobim na rog, predno zlezem v posteljo, in to ga tudi nekoliko odganja. Ko bi Beržona ne imel, ne rečem, da bi se ga ne

bal po noči, ker ravno tukaj na tem rovtu je v prejšnjih časih večkrat klal. Imam pa tudi vsak večer sekuro pripravljeno pri postelji, da bi mu jo zasadil tja v rebra, ko bi ga le prineslo tako blizu, da bi ga mogel doseči.“

„Ne vém kako bi bilo, Miha, ko bi prišla skupaj s kosmatinom. Roka bi se tresla, da bi ne zadela dobro.“

„Kakor je. Čeravno mi je ljubše, da bi ne imel nikoli ničesa opravičiti s to zverino, vendar rečem, da kar tako pobiti bi se mu ne dal. Branil bi se, kar me je v hlačah, in sekal bi, kolikor bi mogel. Grd je grd in srep, ako ga človek vidi na prostem v hosti. Videl sem že ujetega medveda, pa tudi na prostem sem ga že videl, ali ves drugačen je zvonaj, kakor v zaporu. Že vém, da sem bežal, kakor bi me bil veter nesel, ko mi je od tropa ovce vzela. Bil sem še fantin, ko sem ga prvič videl v hosti. Potem se mi je večkrat pripetilo, da sva se naletela, ali nikoli ne prav na blizu, ker tudi medved se človeka ogiblje, če se ga more in če ni razkačen, ali če ni kaka medvedka, ki ima ravno mlade.“

„Medvedka je menda še veliko bolj nevarna kot samec, če pride s človekom v dotiko.“

„Posebno pomladanski čas, in dokler mladiče sabo vodi. V tem času, rečem, da bi se je ustrašil, ko bi jo srečal v gozdu ali kjer bodi na samem. Vidiš Tone, ti si skoro trikrat mlajši kot jaz, torej ne moreš posebno veliko pomniti.“

„Na pomlad me bodo pa vendar že v vojake vzeli.“

„Če boš za nje, kar ne dvomim. Vidiš, ko tebe še ni bilo, morebiti še tvoje matere ne, ali pa je bila še otrok, sem jaz že pasel. In tedaj je bilo, ko sem prišel večkrat z nekim Gašperjem, ki je tudi pasel in je bil tačas proti meni, tako kakor zdaj jaz proti tebi, torej mnogo starejši od mene. On mi je pravil, kako se je z medvedko bojeval in v kakej nevarnosti je bil, in dejal je, da ga je takó rekóč pes smrti rešil.“

„Kako je bilo, povej mi, predno greva spat.“

„Bilo je spomladi; lepo so šle ovce po paši, kakor mi je mož pravil, dobro je imel psa naučenega in trop lep in velik, nekaj čez poldrugo sto je bilo vsega. Znano ti je, kje se pravi nad Strugo. Tam gore je imel ovce. Šel je nekoliko naprej in pustil živino samo, pes, prav lep, velik ovčarski pes je bil pri njej. Nastavljeno je bilo tako, da je morala priti ob kratkem na Strugi iz šumovja. Ovčar je ves čas zvonec slišal in vedel, kako gre trop. Sedel je tu na trati in obrezoval les ter ga pripravljajal za cokle. Malo pastirsko sekirico je imel zraven sebe na tleh, ko je strgal s krivim strugom bel javorov les. Kar zasliši ravsanje in lajanje v hosti. Ovce so zletele, da je zvonec ropotal kakor, kedar se žival prestraši in beži, kakor divja. Iz lesa pa se pripodita velika medvedka in pes za njo, ki se jej je zaletaval od zadej na hrbet. Pogosto ga je

stresla iz sebe in odletel je od nje, kakor mala mačka. Dva mladiča je imela zraven sebe. Kar se postavi na zadnji nogi in zopet jej je bil pes v dlaki. Pastir skoči po konci. Bežati ni bilo več mogoče, zver na zadnjih dveh je bila pred njim, pes pa za njo. Ne vedé kdaj, segel je ovčar po ostrej sekirici, tako da jo je še ob pravem času dobil v roko. Kar na ravnost se je spustila starka proti možu in hotela se je zagnati vá-nj. Šla je po zadnjih nogah. Vendar, predno ga je dosegla, mahnol je ovčar s sekiro in zadel je zver v oko. Ravno v tem hipu pa je skočil zopet pes od zadej na zver, ki se je zdaj vrgla nazaj in rjula ter se spustila za neustrašljivo živalijo, za psom. Veje so pokale, ko sta se ruvala v hosti, šlo je navzdol, več ni bilo zveri nazaj, prebito črepino je imela, omamilo jo je in oko jej je steklo. Mladiča sta zbežala na smrekovo drevo. Ovčar pa oplašen, da si za prvi trenotek ni vedel pomagati, pobral je zopet ostro cel* z zemlje in poslušal ter čakal, kaj bode. Daleč doli po hosti in po lesu se je slišalo ruvanje. Čez dalje časa je še le utihnolo in prišel je pes ves uspehan nazaj. Samega veselja se je spenjal na gospodarja, ali precej je jel zopet rjuti in lajati, ko je zapazil mladiča na drevesu. „Čakaj,“ dejál je pastir, ki je slutil po krvavem medvedkinem sledu, da se ni več hudega bati, „čakaj Kranjec — tako je bilo psu ime — zdaj bova pa še mladiča podavila.“ Zlezal je za njima na drevo in potolkel jih je, da sta popadala mrtva na zemljo.“

„Kaj pa je bilo z medvedko?“

„Obležala je, dobili so jo še le drugi dan, ko so šli za njo gledat.“

„Ta je pa dovolj strahú prestal; škoda da je mladiča tudi usmrtil, lahko bi ju bil polovil in prodal.“

„Lahko bi ju bil ujel, ali v strahu ni mislil na to in pa še, ker je pes tako revsal nad njima. Hotel je pridnemu pomagaču veselje napraviti.“

„Ne vé m, kako bi se mi sprijeli, ko bi prišel tako-le po noči od take strani kak kosmatinec.“

„Mislím, da tukaj se nam ga ni bati, ker zvečer kurim, in ognja se ogiblje, in predno se vležem, trobim na rog, kar ga tudi nekoliko oplaši in odvráča, čeravno mu ovčje meso diši. Po noči je pa Beržon, ki bi ga odganjal, ko bi se priplazil. Sicer se ga pa zdaj ni toliko bati, kakor spomladi, in samec ni nikdar tako nevaren, kakor samica, kedar ima mladiče. Le tedaj, kedar je ranjen, tedaj je hud, da se loti tudi človeka in ne odjenja, dokler ni premagan.“

Ovčar je zagrebel žrjavico na ognjišči v pepel, vzal rog iz deske

* „Celovje“ pomeni rezilno orodje, kakoršnega rabi drvar, strugar, mizar itd. Eno tako orodje, na pr. sekira itd. se pa imenuje: cel, -i, ali cel, -a (zadnje tudi v kolektivnem pomenu).

nad malimi vraticami in je zatrobil, potem pa zlezel v pograd pri ogradi, v kateri so bile ovce zaprte; hlapec pa je šel na svisli v prijetno dišeče senó.

Dobro sta spala vsak v svojej postelji, Beržon pa je stražil boječe ovce v lesenej ogradi. *Samostal.*

Copernice so.

(Pripovedka s Crkevnjaka, dve uri zapadno od Ljutomer.)

Zapisal *Petrov Tone*.

Negda sta bila mož pa žena. Mož je bia tkalec. Lūdje so njemě pravili, ka je njegova žena coprnca. On toga ně zna, zato jo je htea poskūsiti. On gre k svojemě sosedě, s kerim sta celi den pila; sosed pije žganico, naš tkalec pa vodo. Večer pride tkalec domo, pa že v priklť¹ padne na tla, tak se je pijanega naprava; žena ga zvleče v postelo, on pa začne hrkati, takak da bě trdno spa. Na to pride njena pajdašica, pa zve, ka je tkalec pijan. Da bě se prepričala ali je zlo pijan, vzeme gorečo skalo, pa mu podplate žge; on pa smrči no vse pretrpi, pa se dela, takak da bě tak trdno spa. Pajdašica se prepriča, ka on trdno spi, on pa vse vidi, kak sta se z mastjo namazalě, kam sta mast djalě, pa tūdi čūje, kaj sta se rajtalě;² na zadnje sta reklě: „frhat ta, gě so najni pajdaši!“ On zdaj ostane sam v postelě, pa bě rad ša³ za njima; zato stane, se namaže z mastjo no se priveže na svoje krosna⁴ pa reče: „frhat ta, gě je moja žena!“ pa je že bia v nekoj beloju pivnici. Tudi zlodi je bia tam. Njegova žena pride k njemě pa mu reče: „Záke pa si priša s temi drvimi sem, saj pa bi je lahko domo pūsta? To maš kapo, deni si jo na glavo, pa lahko prideš, kam češ.“ Zdaj pa še pride zlodi k njemě pa mu reče: „Ti še něsi v našo bratovščino zapisan; to bi se le moglo tak zgoditi, da se z lastno krvjo zapišeš.“ Tkalec je dugo premišlava, ker prst si naj rani, ker vsakšega potrebūje. Nazadnje reče zlodjě, ka se hode že sam zapisa, saj zna pisati, ker je hoda v šolo. Zlodi mu dovoli, no on zapiše: „Jezus Nazarenski, smili se črez me!“ Nato pa vsi odletijo no zapūstijo zlate knjige, v kere se je zapisa. Drūgo ūtro pride pintar v pivnico pūčelov⁵ popravlat pa najde v njoj tkaleca platno tkati; on hitro gre toga grajščakě pravit.

Tkalec pa si dene med tem kapo na glavo, pa reče: „frhat domo,“

¹ prikletje, veža.

² kaj ste si pripovedali.

³ šel.

⁴ statve, Weberstuhl.

⁵ sádov